Subota, 8. studenoga 2025.
Mala dvorana u 19 sati

TRIO ELOGIO

Elogio a Listeš

Petrit Çeku, gitara
Pedro Ribeiro Rodrigues, gitara
Tomislav Vukšić, gitara

LISINSKI
DA CAMERA
25/26

U povodu pete godišnjice smrti Gorana Listeša, stote godišnjice rođenja Miroslava Miletića i 150. godišnjice rođenja Mauricea Ravela.

Domenico Scarlatti (obr. Petrit Çeku)
Sonata K. 27
Sonata K. 24

Goran Listeš
Fantazija br. 3
Otok sjete
Rajski otok

****

Maurice Ravel
Pavana za preminulu infantkinju (obr. Darko Petrinjak)

Miroslav Miletić
Consort trio
Appassionato
Allegro
Andante
Toccata

Manuel de Falla
Tri plesa iz baleta ***Trorogi šešir*** (obr. Darko Petrinjak)
Ples mlinara (Farruca)
Ples susjeda (Seguidillas)
Mlinaričin ples (Fandango)

U predvorju Male dvorane prije koncerta o Goranu Listešu govore gitarist István Römer i skladateljica Olja Jelaska, a razgovor vodi dr. sc. Davor Merkaš iz Muzičkog informativnog centra *Lisinskog*. Prigodna prodaja CD-a *Omaggio a Goran – Muzika za gitaru Gorana Listeša*, u izdanju Croatia Recordsa.

TRIO ELOGIO osnovala su 2009. godine trojica gitarista školovanih u razredu Darka Petrinjaka na Muzičkoj akademiji u Zagrebu: Petrit Çeku, Pedro Ribeiro Rodrigues i Tomislav Vukšić. Iako su proizišli iz jedinstvene tzv. zagrebačke gitarske škole, ovi glazbenici nose bogatstvo raznolikosti porijekla i kulturnih identiteta sredina iz kojih potječu i koje su ih oblikovale, ističući svoju umjetničku i kulturnu raznolikost. Posebnu pozornost u kreiranju koncertnoga repertoara posvećuju opusima hrvatskih skladatelja, uvažavajući istovremeno i povijesni aspekt velikih orkestralnih skladbi, udružujući ih u svojim programima sa suvremenim djelima. Trio Elogio ustrajno ulaže u očuvanje hrvatske kulturne baštine; jedan od njihovih doprinosa na tome području bio je donatorski koncert za obnovu Palače Gvozdanović u organizaciji Muzeja za umjetnost i obrt te Hrvatske radiotelevizije. Nastupali su na važnim međunarodnim festivalima, kao što su Grachtenfestival, Wonderfeel (Nizozemska), Festival Internacional de Música de Marvão, Cistermúsica (Portugal), Kyburgiade (Švicarska) i Alpenarte (Austrija) te na glazbenim festivalima i ciklusima diljem Hrvatske, kao što su Zagreb Kom, Dubrovačke ljetne igre, Glazbene večeri u Sv. Donatu, Samoborska glazbena jesen, Osorske glazbene večeri i Glazbena tribina u Osijeku. Trio Elogio nastupao je u uglednim koncertnim dvoranama, poput Het Concertgebouw (Amsterdam, Nizozemska), Angelika Kauffmann Saal (Schwarzenberg, Austrija) i Tiroler Festpiele (Erl, Austrija).

Trio je ostvario uspješne suradnje s istaknutim glazbenicima, među kojima su Santiago Cañon Valencia, Sara Ferrandez, Gili Schwarzman, Ivana Kuljerić Bilić, Filip Merčep, Ivana Srbljan i Sebastian Manz. Interpretacijski potencijal i umjetničku vrijednost Trija Elogio prepoznali su suvremeni skladatelji Krešimir Seletković, Rafet Rudi i Hugo Vasco Reis, posvetivši im svoje skladbe. Album prvijenac *Mozart / Ruždjak / Dvořák* izdan je 2019. godine pod etiketom BuntArta. Drugo diskografsko izdanje Trija Elogio, *Quasi ritorno*, sadrži originalna djela napisana za gitarski trio u proteklih deset godina, a objavila ga je izdavačka kuća Cantus. Trio je bio nominiran za diskografsku nagradu *Porin* u tri kategorije: za najbolji album klasične glazbe i za najbolju produkciju albuma klasične glazbe, a nagradu je osvojio za najbolju skladbu klasične glazbe: *Acumal*, za gitarski trio skladatelja Brune Vlaheka, koju je ansambl izveo na prvome koncertu prve sezone ciklusa *Lisinski da camera*. Trio Elogio dobitnik je Nagrade *Milka Trnina* Hrvatskoga društva glazbenih umjetnika, za najbolje glazbeno postignuće u 2022. godini. Dio su zajednice zagrebačke gitarske škole (predvođene Darkom Petrinjakom) kojoj je Hrvatsko društvo skladatelja početkom svibnja dodijelilo Nagradu *Vatroslav Lisinski* za 2024. godinu, za doprinos hrvatskome glazbenom stvaralaštvu.

Fotografija: Tomislav Jagar

POSVETA CIJENJENOM I VOLJENOM KOLEGI

Fotografija: Wikimedia

Prije deset dana navršilo se pet godina od prerane smrti istaknutoga hrvatskog gitarista i pedagoga **Gorana Listeša** (1961. – 2020.). *Elogio a Listeš* posveta je cijenjenom i voljenom kolegi, kroz niz isprepletenih niti utjecaja, doprinosa, dijeljenja i inspiracije, utkanih u program opusa što ga je za života obrađivao, svirao, s kolegama iz Trija potaknuo te glazbe koju je napisao.

Neizostavan dio recitala Gorana Listeša bile su sonate **DOMENICA SCARLATTIJA** (1685. – 1757.). Cijenjene kao tehničke studije za čembaliste, ali i kao samostalna remek-djela čembalističkoga repertoara, Scarlattijeve sonate odražavaju virtuoznost, improvizacijski duh i prožetost iberijskim glazbenim tradicijama. Zamjetan stupanj individuacije u glazbi Domenica Scarlattija, posebice kad je riječ o sonatama, ogleda se u otklonu od dominantnih koncepcija toga vremena. Upravo je nesklonost prevladavajućem pristupu i stilu u talijanskoj glazbi za instrumente s tipkama bila jedan od razloga Scarlattijeva odlaska iz Italije. Kao glazbenik na kraljevskom dvoru u Portugalu i poslije u Španjolskoj, imao je prilike razviti svoj skladateljski rukopis, a u stečenoj slobodi stvaranja napisao je za svoju plemenitašku učenicu niz skladbi u kojima se odmaknuo od zadanih i očekivanih konvencija forme. Uz to je i upio brojne kulturne utjecaje te ih implementirao u svoju glazbu. Tako se i njegove sonate odlikuju efektima sličnima sviranju gitare te ritmovima nadahnutima španjolskim plesovima. Štoviše, američki čembalist i muzikolog, autor kataloga Scarlattijevih djela, Ralph Kirkpatrick, rekao je da nema toga dijela španjolske kulture koji Scarlatti nije uspio smjestiti u svoj glazbeni mikrokozmos (posebno u čak 555 sonata) – zvuk kastanjeta, brojne karakteristike gitarske glazbe, napetost španjolskih plesova, prigušeni zvuk bubnja ili pak melodijske varijante flamenka. Neobične modulacije postaju središte glazbenih poetskih slika kojima skladatelj slušatelje drži u dinamičnom kretanju između različitih harmonijskih svjetova.

Dok u Sonati u h-molu, K. 27 pokazuje svoju nikad napuštenu sklonost *bel cantu*, u introspektivnom karakteru *Allegra*, s protočnim arpeggima i harmonijskom teksturom koja ih suptilno prati i podržava, neobuzdanost i energija koju je Scarlatti crpio iz vanjskih kulturnih utjecaja javlja se u Sonati u A-duru, K. 24, gdje u tempu *presto* također donosi trzalačku gestu i energičnost karakterističnu za španjolsku gitaru.

Veći doseg, pozornost i valorizaciju Scarlattijeva glazba dobiva tek u 19. stoljeću, kad neki od najistaknutijih skladatelja i glazbenika izvode i izdaju njegova djela. „U njegovoj se glazbi nalazi obilje vježbi za prste, ali i mnogo uzvišene duhovne hrane“, tvrdio je Chopin upravo o skladbama za glazbala s tipkama, nagovještujući kako će zasigurno u budućnosti glazba Domenica Scarlattija biti na programima mnogih glazbenika. Nije bio u krivu. Inicijalni poticaj tome dao je i sam Scarlatti u predgovoru notnoga prvog izdanja svojih trideset jednostavačnih sonata za čembalo iz godine 1783., *Essercizi per gravicembalo,* gdje piše: „Bilo da si zaljubljenik bilo znalac, u ovim skladbama ne očekuj duboku učenost, nego domišljatu igru s umjetnošću, stvorenu da ti pomogne ovladati čembalom. Nisu me na njihovo objavljivanje potaknuli ni osobni interes ni ambicija, nego poslušnost. Možda će ti se svidjeti; ako bude tako, rado ću se opet pokoriti zapovijedi da ti udovoljim jednostavnijim i raznolikijim stilom. Zato se pokaži više čovjekom nego kritičarem, i tvoje će zadovoljstvo biti veće. *Vivi felice*.“

Prema zapisu prof. Istvána Römera (*Gitara*, br. 24, 2022.), **GORAN LISTEŠ** je prve poticaje za sviranje gitare dobio zahvaljujući mandolinskom orkestru u osnovnoj školi, a prve ozbiljnije poduke primio je od Ivana Korunića, prvoga splitskog učenika i prvoga diplomanda gitare na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji. Goran Listeš studij gitare na Akademiji počeo je u klasi prof. Stanka Preka, a nastavio s prof. Darkom Petrinjakom, uz istodobni studij u Austriji kod Marge Bäuml-Klasinc. Uz glazbeno obrazovanje, stekao je i diplomu statističara Ekonomskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Gitaru je diplomirao s odličnim uspjehom 1983. u Zagrebu, a potom i 1986. u Grazu. Dobitnik je prve nagrade na 19. Jugoslavenskom natjecanju glazbenih umjetnika u Zagrebu, čime počinje niz uspjeha na međunarodnim gitarističkim natjecanjima. Presudan trenutak u njegovoj glazbeničkoj karijeri bio je koncert održan 1984. godine, na poziv prof. Darka Petrinjaka, na kojemu je svirao s Istvánom Römerom. Bio je to prvi nastup ansambla koji će postati Zagrebački gitarski trio, prvi hrvatski profesionalni gitarski trio koji je kontinuirano i u istom sastavu djelovao 36 godina. Listeš je 1987. objavio svoj prvi solistički album te je, solistički i u komornim sastavima, održao velik broj koncerata. Među brojnim nagradama ističu se treća nagrada na 30. Međunarodnom natjecanju Francuskoga radija (1988.), pobjede na natjecanjima *Fernando Sor* u Rimu i *Mauro Giuliani* u Bariju, te trostruka pobjeda na *Printemps de la Guitare* u Belgiji. Uz Zagrebački gitarski trio, surađivao je i s mnogim domaćim i inozemnim umjetnicima, među njima s Anom Domančić Krstulović, Cynthijom Hansell-Bakić, Antonelom Malis, Tonkom Ninićem, Orestom Shourgotom, Zagrebačkim kvartetom, Kvartetom Rucner i talijanskim ansamblom I solisti Aquilani te s Talijanskim gitarskim duom koji je poslije proširen u kvartet. Bio je profesor gitare na Konzervatoriju *Nino Rota* u Monopoliju, na Visokoj školi za glazbu *Ino Mirković* u Lovranu te na Umjetničkoj akademiji u Splitu. Njegov pedagoški i umjetnički doprinos trajno je upisan u suvremenu hrvatsku gitarističku tradiciju.

Goran Listeš snažno je obilježio hrvatski gitarski glazbeni imaginarij, kao i onaj svojih prijatelja, sukreatora, kolega i glazbenika koji su s njim bili blisko ili posredno povezani; činio je to ne samo svojim doprinosom kao talentiran i predan glazbenik te inspirativan pedagog, nego i zamjetnim skladateljskim otiskom. Brojni su se gitaristi okušali u prirađivanju glazbe za gitaru i komorne sastave koji uključuju taj instrument, ali među gitaristima koji su tijekom svoje karijere djelovali i kao skladatelji, nesumnjivo je u tom kontekstu bio umjetnički najistaknutiji. Prve je skladateljske radove napisao na drugoj godini studija gitare, nadovezujući se na analizu partitura velikih klasičara te na znanje što ga je formalno i neformalno stjecao od istaknutih skladatelja, poput Marka Ruždjaka i Frane Paraća. Premda se takvim nikad sam nije predstavljao, prema mišljenju svojih kolega, bio je rame uz rame s istaknutim skladateljima generacije, posebno u kasnijoj fazi. Njegova su solistička djela te djela za duo i trio gitara, kao i ona za gitaru i glas, bila praizvođena na prominentnim festivalskim programima u Hrvatskoj (Osorske glazbene večeri, Dubrovačke ljetne igre, Glazbena tribina, među ostalima), snimana na nosačima zvuka te za arhivu Hrvatske radiotelevizije. Na svojim ekstenzivnim turnejama Europom Zagrebački gitarski trio predstavljao je njegovu glazbu i međunarodnoj publici, što danas nastavljaju činiti nasljednici tradicije gitarskog trija, dok se solistička djela zadržavaju i na repertoarima mlađih kolega.

Suodnosi, energija i rapsodičnost te dinamika unutar trija transponiraju se u glazbu, a odraze takvim iskustvima prožetoga autorskog duha – kojemu ne nedostaje izvođačkog iskustva, ali i temeljitoga poznavanja instrumenta za koji piše – čujemo i u *Fantaziji* br. 3 iz 1996. godine. Već će uvod, koji ritamski uvodi moguće žanrovske meandre, pridobiti i gitarističko i slušalačko uho, a svaka od triju dionica dobiva (ponekad i izrazito solističku) ulogu u ocrtavanju razvedenih obala autoru bliskoga mediteranskog glazbenog senzibiliteta. Melodijske elemente razvija i prenosi po dionicama, podržavajući ih te komplementirajući naracijski aspekt petotonskog motiva akordičkim progresijama koje se zadržavaju u bliskim tonalitetima. Međusobno inspiriranje rezultiralo je nizom skladbi posvećenih kolegama glazbenicima, skladateljima te vlastitom triju, dok su zauzvrat filigranska izrađenost detalja interpretacije, kao i glazbenički karakteri kojima je bio okružen zasigurno utjecali na njegov skladateljski izraz, a u nekim djelima i nijanse temperamenta, što odražavaju skladbe *Rajski otok*, op. 10 iz 2000. godine i *Otok sjete*, op. 13 iz 2007. godine, kao i Listešovu sklonost spajanju kontemplativne lirike s jasno organiziranom formom. *Otok sjete* zrelije je ostvarenje Listešova introspektivnog izraza. Formalno, riječ je o trodijelnoj skladbi u slobodnoj varijaciji sonatnog tipa, koja se razvija od homofonog sloga prema diskretnoj polifoniji. Sjetnost iz naslova autor ne ocrtava nimalo patetično, nego je postiže ambivalentnošću doživljaja koja proizlazi iz neke vrste aluzivnog pristupa tonalitetu i harmonijskim odnosima; postiže je i kromatskim odnosima i enharmonijom u svojoj zreloj sintezi lirizma, formalne discipline i meditativne refleksivne poetike. U cijelosti se te tri skladbe iz opusa Gorana Listeša u nizu prvi put koncertno izvode. Sedam godina prije nastali *Rajski otok* donosi formalnu dispoziciju od više odjeljaka, unutar koje se izmjenjuju homofoni, ritmički impulzivni i *arpeggirani* te meditativno statični odsjeci. Početni *Andante* gradi atmosferu karakterističnu za rani autorski idiom, s osloncem na modalne odnose, postižući odabranim usporednim vođenjem akordā i harmonijskom građom dojam određene prostorne rezonance svojstvene zvuku gitarskog trija. Srednji dio donosi ritmičku pokretljivost s naglašenim sinkopama i imitativnim motivima koji se izmjenjuju u maniri razgovora. Koloristički doprinos daju teksturalna rješenja inspirirana idiomom flamenka koja u gitarskoj fakturi autor povezuje s idiomom koncertantne literature.

Bogatu literaturu za gitaru, kao i za gitarski trio, čiji su autori najistaknutiji hrvatski skladatelji, nadahnuli su i potaknuli upravo sami gitaristi, među kojima se posebno ističu članovi Zagrebačkoga gitarskog trija, kao stupovi zagrebačke gitarske škole. Dio posvete Listešu tako zaranja i u repertoar toga zaglavnog sastava hrvatske gitarske zajednice, na čijem su albumu *High Spirits* 2007. godine objavljene izvedbe *Fantazije* br. 3 i Miletićev *Consort trio*. Uz tu će skladbu drugi dio koncerta zaokružiti gitarske inačice istaknutih djela velikih skladatelja klasične tradicije, što je jedna od misija Trija, a čemu pridonose vlastitim obradama odabranih partitura. Ovaj put su ipak posrijedi djela koja glazbenici nasljeđuju iz bogate riznice obrada za trio gitara svojega profesora Darka Petrinjaka – *Pavana za preminulu infantkinju* Mauricea Ravela te tri plesa iz baleta *Trorogi šešir* Manuela de Falle.

Glazbenici diljem svijeta ove su godine dio svojih programa posvetili obilježavanju 150. obljetnice rođenja jednoga od najvažnijih francuskih skladatelja 20. stoljeća, **MAURICEA RAVELA** (1875. – 1937.). Rođen u Baskiji, Ravel je bio poznat po svojoj rafiniranoj umjetničkoj osjetljivosti, bogatom orkestralnom koloritu i osebujnom glazbenom jeziku kojim je profilirao vlastiti spoj tradicije i suvremenih tendencija burnoga 20. stoljeća. Stvarao je izvan glazbenih konvencija svojega vremena, ostavivši opus od 111 djela koja su danas trajno na svjetskom repertoaru. *Pavanu za preminulu infantkinju* Ravel je skladao 1899. godine za klavir, a 1910. nastala je orkestralna verzija. Sam je objasnio da naslov nije elegija za preminulom princezom, nego poetska aliteracija koja priziva atmosferu dvorskog plesa kakav se izvodio na španjolskim dvorovima u 16. i 17. stoljeću, nadahnuta slikama Diega Velázqueza. Već nakon prvih izvedbi djelo je požnjelo velik uspjeh i postalo jedno od najpoznatijih Ravelovih ostvarenja. Iako je skladatelj poslije bio kritičan prema *Pavani*, govoreći da je nedovoljno smiona te previše pod utjecajem drugih, to je djelo postalo jedna od referentnih točaka u kontekstu francuskoga glazbenog impresionizma. U kontekstu glazbe za gitaru, Petrinjakova inačica za tri gitare nastavlja niz prethodnih istaknutih gitarskih obrada (Mario Castelnuovo-Tedesco za solo gitaru, Emilio Pujol i Julian Bream za gitarski duo) u kompleksnijoj teksturi trija, omogućujući gitaristima da uživaju u izvođenju još jedne važne partiture klasične glazbe, a publici da doživi tu glazbu u drukčijem ruhu.

Među glazbenicima omiljenim skladateljima, a i među onima koji su rado pisali za gitaru, neizostavan je **MIROSLAV MILETIĆ** (1925. – 2018.), koji je također dio male ali važne skupine hrvatskih umjetnika rođenih prije stotinu godina, no njegov se skladateljski put i profil uvelike razlikovao od suvremenika kao što su Malec i Kelemen. Bogat opus i glazbeničku karijeru počeo je i oblikovao posvećenošću violi, kao glazbenik u Simfonijskome orkestru HRT-a i Zagrebačkoj filharmoniji, kao pedagog te utemeljitelj i član istaknutoga Gudačkog kvarteta Pro arte. Kako je sam rekao, kao skladatelj je bio „uvijek žedan novoga“, ali je „pri preuzimanju novoga

trajno ostajao i vjeran tradiciji". Glazbenički špurijus uključio je i u skladateljski rad, uočivši na vrijeme talent, velik izvođački potencijal i zanos što ga je imao Darko Petrinjak, kojemu je desetljeće prije skladanja *Consort trija* prvi put posvetio djelo, dok je Zagrebački gitarski trio skladbu integralno prvi put izveo 1985. u Osijeku. Klasični uzori, povremene reminiscencije na folklor te osobno traženje srednjega puta, pomirenja kreativnosti i komunikacijskog aspekta glazbe s publikom nalaze svoje mjesto u glazbenicima dragome Miletićevu opusu koji obiluje repertoarnim djelima komorne glazbe, među kojima je i četverostavačni *Consort trio* za tri gitare, iz 1984. godine, partitura koja odražava navedene karakteristike.

U elizabetinskoj i ranobaroknoj Engleskoj termin *consort* odnosio se na različite vrste komornih ansambala, bilo da su sastavljeni od istih instrumenata (*whole consort*), bilo od različitih (*broken consort*). Za razliku od kasnijeg *concerta*, u kojemu je bila važna virtuoznost i javni nastup, *consort* je često bio intimniji oblik muziciranja, namijenjen manjem krugu poznavatelja, s uravnoteženom raspodjelom glazbenog materijala među izvođačima. U tom se duhu i Miletićev naslov može razumjeti kao suvremeni odjek povijesne ideje zajedničkog, ravnopravnog muziciranja triju instrumenata. Sastavnice koje (osobito negitaristi) skladatelji doživljavaju implicitno gitarskima nalazimo u *Appassionatu* prvoga stavka, s primjesama idioma španjolske glazbe, dok *Allegro* donosi nešto bliže asocijacije, pa i tradicijsku pripadnost. Trodobni *Andante* iz staloženog početka rastače tri razvedene linije, upisujući zatim isti senzibilitet u oba instrumenta pojačanog diskanta, dok trećoj gitari povjerava basovsko kretanje karaktera *pasacaglie*, kao da istovremeno sažima uzuse klasične tradicije uz karakternost idioma koje je u nju tijekom povijesti unijela gitara. Akordnim početkom završna *Toccata* uvodi u tehnički osjetljiv, glazbeno uzbudljiv i virtuozan finale Miletićeve suite za njegovu inačicu *consorta* – ansambl sličnosti, sudara, trenja i sjajnih vrhunaca.

Tijekom Prvoga svjetskog rata neutralna je Španjolska postala utočište mnogim stranim umjetnicima koji su tražili nove prilike. Među njima su bili i umjetnici tada glasovite plesne trupe Ballets Russes. Iz njihove suradnje s **MANUELOM DE FALLOM** (1876. – 1946.) nastao je, prema romanu Pedra Antonija de Alarcóna, balet *Trorogi šešir (El sombrero de tres picos)* 1918./1919. Za tu je produkciju, revidiranu verziju djela iz 1917., Falla proširio orkestraciju i dodao nove plesne dijelove, dok je Pablo Picasso osmislio scenografiju i kostime. Balet je praizveden u Londonu 1919. godine, doživjevši velik uspjeh i učvrstivši Fallin međunarodni ugled. Brojevi baleta podijeljeni su u dvije scene, a autor je poslije na temelju baleta skladao dvije orkestralne suite, odražavajući i u kasnijim verzijama sebi svojstven amalgam folklora, impresionizma i neoklasicizma.

Organizator i nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog, Zagreb
Za nakladnika: Nina Čalopek, ravnateljica
Producentica: Dubravka Bukojević
Urednik: Hrvoje Dečak
Autorica teksta: Karolina Rugle

Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Daniel Ille
Tisak: KERSCHOFFSET d.o.o., Zagreb
Naklada: 150 primjeraka
Cijena: 2 eura

Pokrovitelji:

GRAD ZAGREB

Sponzori:

PBZ Intesa Sanpaolo Group

CROATIA® OSIGURANJE

Fotografija: Tomislav Jagar